

F.A. Hayek na Cestě k nevolnictví

PhDr. Petr Hampl, Ph.D.
Praha, 11. ledna 2025

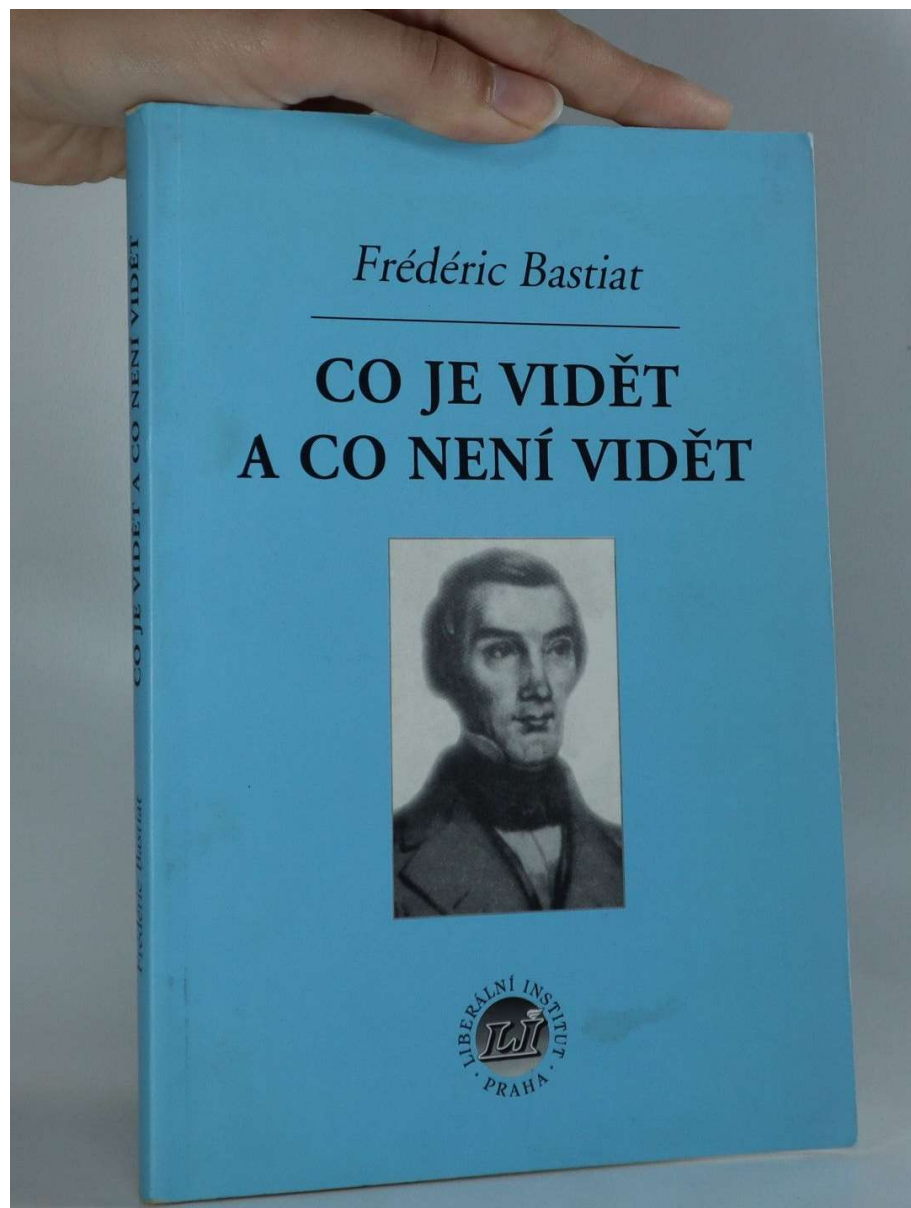

Jungmannova
národní akademie

www.junaak.cz

Jungmannova
národní akademie

Jungmannova
národní akademie

Hayekův život

Jungmannova
národní akademie

Meziválečná Vídeň

VÍDEŇSKÝ KROUŽEK

Otto Neurath, Rudolf Carnap, Karl R. Popper,
Ludwig Wittgenstein, Gottlob Frege, Bernard
Russel a další

RAKOUSKÁ EKONOMICKÁ ŠKOLA

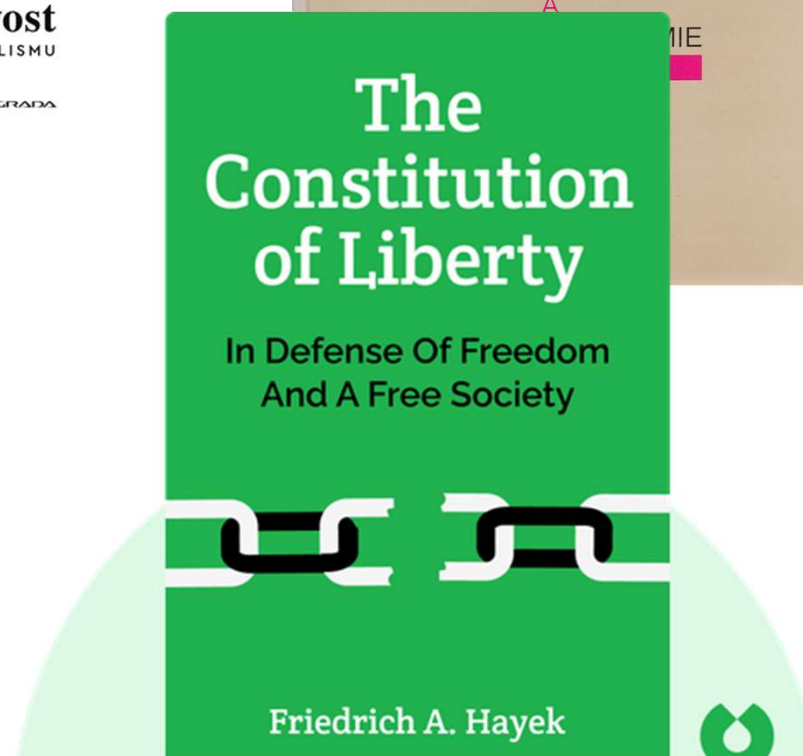
Hayek, Mises, Murray Rothbard a další

Jungmannova
národní akademie

Hayekovo dílo

Priorita obchodu nad výrobou

› Inženýrské a vědecké myšlení vede k nevolnictví

Tržní řád a morálka

Rozptýlené poznání

Jungmannova
národní akademie

„Kdyby měli ideologové socialismu označit jednu knihu, kterou by bylo třeba za každou cenu uzamknout do tajných trezorů, co nejpřísněji zakázat a její rozšiřování a četbu pro každého spojit s co nejtvrdějším postihem, pak by dozajista ukázali na Cestu k nevolnictví.“

Tomáš Ježek

Jungmannova
národní akademie

Cesta k nevolnictví

- › Západ nechápe své vlastní ideály
- › Svůj dobrý základ Evropa opustila po první světové válce
- › Člověk má přirozenou tendenci být dobrý
- › Přinucení (coertion) versus nutnost
- › Jsme na cestě k nevolnictví bez ohledu na konec války

Cesta z nevolnictví

„Úspěšné využívání konkurence jako principu sociální organizace vylučuje některé druhy donucovaných zásahů do hospodářského života, avšak připouští jiné... a jiné přímo vyžaduje.“

F.A.Hayek

Myšlenkové chyby

- › První vážný problém: inženýrské myšlení
- › Druhý vážný problém: sociální vědy a problém rozptýleného poznání (mez)
- › Třetí chyba: hledání podobných událostí v dějinách
- › Objektivní sociální věda by byla ze své podstaty totalitní
- › Neschopnost pochopit, že ve společenských vědách nelze postupovat jako v přírodních
- › Nové zadání pro společenské vědy: ukázat, jak z jednotlivých myslí a rozhodnutí vzniká řád, organizace společnosti atd.

Jungmannov
národní akade

O co jde celkově

- › Individualismus versus kolektivismus
- › Tržní řád versus vědomé usměrnění
- › Obecné pravidlo versus konkrétní pravidlo (zákonodárství)
- › Od kmenového života k civilizaci

Jungmannova
národní akademie

„naše generace zapomněla, že systém
soukromého vlastnictví je nejdůležitější
zárukou svobody nejen pro ty, nýbrž ve
stejném měřítku i pro ty, kdo žádný
majetek nemají.“

Svoboda a plánování

- › Není svobody mimo ekonomickou svobodu
- › Pokud chci mít jistotu, že můj plán vyjde, musím řídit životy všech do nejmenšího detailu
- › Nižší vrstvy jsou primitivní, nedokážou tomu porozumět
- › Při změně nejsou vlády schopny reagovat (nemají dost informací) – každé rozhodnutí chybné

Morálka a spravedlnost

- › Vrcholem morálky je trh
- › Tržní signály významnější než lidský rozum. Skutečnost spočívá v naslouchání tržním signálům
- › Snaha regulovat trh musí vést k „degeneraci a destrukci veškeré morálky“
- › Výsledek spontánního procesu nemůže být spravedlivý nebo nespravedlivý
- › První veřejný zájem je zachování spontánního řádu
- › Pravidla mohou být jen negativní
- › Solidaritu je možné projevovat vůči nejbližším nebo celému lidstvu (nic mezi), ALE
- › Lidé nepotřebují společné cíle ani ideály (stačí ekonomické vztahy)
- › Je užitečné, když lidé věří, že za usilovnější práci získají odměnu (ale není to pravda)
- › Výsledek tržních her vždy nepředvídatelný
- › Tradiční morálka významná (výsledek evoluce), nicméně nejde se tam zastavit. Esej „Proč nejsem konzervativcem“
- › Kořenem nacismu je odpor proti anglosaskému obchodnímu přístupu

Otázka reforem

- › Přípustná je pouze kritika uvnitř systému
- › KAŽDÁ snaha vylepšit tržní řád vede k jeho zničení
- › Jakékoliv rozhodnutí centrální autority je v principu nedostatečné
- › Sociální spravedlnost podvod
- › Sociální práva vycházejí z představy společnosti jako organizace
- › Když je naše hodnocení něčeho jiné než trhu, pak máme chybné cítění
- › Morální pokrok

ALE:

- Je možné všem zaručit nepodmíněný základní příjem
- Pokud financovat základní školy, pak přes vouchery

Monopoly

- › Konkurence není téměř nikdy dokonalá
- › Soukromý monopol je lepší než státní zásah
- › Korporace z principu nemohou získat významnou politickou moc
- › Lidé pracující ve velkých firmách mají pocit, že celý svět je firma
- › Stát nemá mít monopol na tisk peněz
- › NEPŘÍPUSTNÝ MONOPOL: Odbory

Jungmannova
národní akademie

Státní uspořádání

- › Dva parlamenty, dvě sady zákonů
- › Demokracie ohrožuje tržní řád, nemá být neomezená
- › Skutečná podstata demokracie – neomezený trh
- › Vládní činnost nesmí směřovat ke konkrétním účelům
- › Vydávání zákonů na základě „závoje nevědomosti“
- › Stav, kdy je jedinec omezen pouze nutností a takovými zákony, je
SVOBODA
- › „suverenita státu“ i „suverenita lidu“ jsou „konstruktivistické pověry
- › Je prospěšné, aby existoval neziskový sektor zcela nezávislý na vládě
- › Role státu: armáda, policie, živelné pohromy, minimální příjem

ZÁVĚR

- › Čistě teoretický model
- › Finanční zisk měřítkem dobra
- › Základním problémem kmenové myšlení